

Мирошниченко Д.В. – преподаватель Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Дзундза А.І.

ПРОЕКТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧІВ І СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

О.О. Песоцька

На сучасному етапі завданням вищої освіти є створення моделі педагогічної взаємодії, який включає не тільки професійну кваліфікацію, систему знань, умінь, навичок, але й базові особистісні якості. Викладач ВНЗ, який володіє новими технологіями педагогічного спілкування, сприяє формуванню професійної компетентності, високої моралі, ділових та психологічних рис особистості студента.

На современном этапе заданием высшей школы является создание модели педагогического взаимодействия, которая включает не только профессиональную квалификацию, систему знаний, умений, навыков, но и базовые личностные качества. Преподаватель вуза, который владеет новыми технологиями педагогического общения, способствует формированию профессиональной компетентности, высокой морали, деловых и психологических черт личности студента.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями

Професіоналізм – складна, багатогранна якість особистості педагога, що включає комплекс педагогічних здібностей, які складаються з високого

ступеня когнітивного, організаторського компонентів, методико-дослідницьких, комунікативно-інформаційних навиків.

Педагоги в своїй діяльності застосовують традиційні й інноваційні технології навчання, організовують процеси діагностики мотивації, формують соціально-професійні, громадянські, загальнолюдські цінності, сприяють особистісному зростанню студентів, стимулюючи їхній інтелектуальний і креативний потенціал.

Проектування педагогічної взаємодії є об'єктом дослідження педагогіки, психології і новій галузі – психології освіти. Знання основ менеджменту освіти є двигунами управління навчальним процесом.

Завдання педагогіки полягає в єдності навчання і виховання, в процесі освіти акцент робиться на навчання. Навчання і виховання – найдавніший вид культурної діяльності людини. Освіта – складна категорія, що включає компоненти багатьох наук: філософії, педагогіки, соціології, психології, культурології. Педагогіка розглядається як освітній і виховний процес з своїми технологіями, методиками, прийомами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор

Сучасний аналіз проектування педагогічної взаємодії викладачів і студентів у вищій школі засновані на працях К.А. Абульханової-Славської, Б.Г. Ананьєва, А.Г. Асмолова, В.М. Бехтерева, Н.А. Бердяєва, Л.С. Виготського, А.Н. Леонтьєва, Б.Ф. Ломова, А.В. Петровського, С.Л. Рубінштейна, К.Д. Ушинського та ін.

Питання ключових компетенцій висвітлюють В.І. Айденко, Е.Ф. Зейер, А.В. Макаров, Ю.Г. Татур, А.В. Хуторською; соціально-професійній компетентності – І.А. Зимова, Н.В. Кузьміна, А.В. Лобанов, А.К. Маркова, Л.М. Мітіна.

Зміст педагогічної взаємодії викладача і студента вузу визначені в роботах О.Ф. Анісімова, А.В. Барабанщикова, В.Н. Введенського, О.Л. Жук, О.О. Кисильовой, В.В. Краєвського, Н.В. Кузьміна, Г.А. Матіна, Г.Н. Філонова, Н.А. Шайденко та ін.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

У дослідженнях з питання проектування педагогічної взаємодії викладачів і студентів у вищій школі недостатньо вивчені і розроблені структура компетентності життєвого проектування, принципи

педагогічного менеджменту, методи освоєння і впровадження освітніх інноваційних педагогічних технологій.

Формування цілей статті (постановка завдання)

Педагогічна діяльність припускає додаток спільних зусиль не тільки при взаємодії педагога і студента, але і узгодженій діяльності педагогів між собою в освітньо-виховному процесі у вузі, які направляють свої зусилля на досягнення кінцевого результату навчання – розвиток особи студента.

Завданням педагогіки на сучасному етапі розвитку суспільства є залучення кожного студента до процесу активної пізнавальної діяльності, застосування отриманих знань на практиці з конкретизацією цілей використання цих знань, набуття комунікативних умінь при виконанні спільної роботи в співпраці, широкого спілкування з однолітками (у місцевому, національному, глобальному масштабах), використання інформації та інформаційних технологій для наукової, дослідницької, пізнавальної діяльності, готовності до вирішення різних проблем дійсності, виконання різних соціальних ролей.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів

Кожна соціально-економічна епоха вимагає нових педагогічних підходів до освіти. Сучасні процеси глобалізації, інтернаціоналізації освіти ведуть за собою впровадження інноваційних перетворень в педагогіці.

ЮНЕСКО, регламентуючи міжнародну значущість освіти, визначає документально першорядні завдання, що стоять перед сучасною освітою: виховання людей у дусі світу, демократії і гуманізму, пошани прав людини, культурних цінностей і традицій інших народів, збереження навколишнього середовища; підтверджує прихильність міжнародної організації за освітою – ЮНЕСКО – до високої оцінки значущості освіти як найважливішої складової економічного, соціального і культурного розвитку сучасного суспільства.

Національна вища освіта, на підставі вивчення міжнародного досвіду, упроваджує діяльнісні інноваційні освітні технології, перетворює науку на індустрію знань, продуктом якого є модель випускника вузу, що володіє високими якостями, відповідає потребам суспільства, ринкової економіки, особи.

Предметом пильної уваги педагогічної науки в процесі формування особистості студента є етапи її соціалізації; входження в соціальну сферу зі своїми мотивами, цілями, планами, адаптацією в ній, знаходження свого місця, придбання різних знань і умінь, інтеграційним підсумком яких є сформованість життєвої компетентності.

Проектування педагогічної взаємодії викладачів і студентів повинне базуватися на модернізації освітнього процесу у вищих навчальних закладах, що передбачає застосування психолого-педагогічних інноваційних технологій з урахуванням індивідуально-особистісних, інтелектуальних, креативних і інших характеристик суб'єктів освітнього процесу.

Проектування педагогічної взаємодії припускає проектно-діяльнісний тип освіти, головним завданням людини у якому є перетворення себе і світу.

Сучасні соціально-економічні умови вимагають підготовки молодого фахівця інтегрального типу, що володіє знаннями, вміннями, навиками і має базові особистісні якості. Практико-орієнтований міжнаочний характер знань включає обов'язкове логічне мислення для вирішення різноманітних завдань професійної і соціальної галузей з використанням набутих «знань, універсальних здібностей і видів готовності, що належать до різних сфер соціального життя, діяльності, науки і культури» [7; с.16].

Педагогічний процес – це сумісний рух педагогів, що вчать до цілей освіти. Зв'язуючою ланкою між соціокультурним досвідом людства і соціально-професійним становленням особи є «вчитель – це людина, що не тільки здобула спеціальну педагогічну освіту, але і завжди відчувала себе на вістрі суспільних проблем, здійснює найважливішу соціальну функцію, забезпечує зв'язок часів і спадкоємність поколінь, без чого взагалі не мислимо прогресивний розвиток роду людського. Вчитель – це мислитель, що відчуває всю повноту покладеної на нього священної відповідальності за боротьбу довіреної Людини, що довірилася йому, за його духовне, інтелектуальне і фізичне здоров'я, за майбутнє своєї країни і всього Світу, всієї людської цивілізації» [8, с.3].

Педагогічна взаємодія на етапі здобування вузівської освіти відбувається в процесі взаємодії навчання і виховання, діяльності педагога і студента. Велику роль відіграють атмосфера і середовище освітнього процесу – ефективна організація учення, авторитет, знання, інтелект

викладача, здатного стимулювати інтерес до вивчення предмета, до самостійної діяльності, творчості і пошуку.

Активна освітня діяльність студента визначається потребами і мотивами, системою особистих інтересів. Досягнення поставленої мети формує досвід емоційно-ціннісного ставлення до пізнання, власного досвіду, припускає двостороннє взаємодія суб'єктів освітнього процесу (викладач і студент), направлено на всебічний і гармонійний розвиток особистості, навчання, виховання.

Формування компетентності життєвого проектування відбувається при безпосередній взаємодії викладачів і студентів, причому знання і уміння, придбані студентами, характеризують якість освітнього процесу.

Як відзначає Н.В. Бордовська, професіоналізм і творчість в діяльності педагога, його компетентності (професійно-педагогічна, соціально-психологічна і ін.) є основними характеристиками педагогічної діяльності, спрямованими на розвиток особистості студента, його здібностей і компетентності [2].

А.В. Барабанщиків в поняття педагогічної культури включає педагогічну спрямованість, психолого-педагогічну ерудицію і інтелігентність, етичну чистоту, гармонію раціонального і емоційного, уміння поєднувати педагогічну і дослідницьку діяльність, систему професійно-педагогічних якостей, педагогічне спілкування і поведінку, потребу в самовираженні [9, с.71-77].

В.А. Тестів в характеристику особи педагога включає інтелектуальні, етичні, емоційні, вольові, організаторські і інші якості. Педагогічні завдання вирішуються завдяки наявності комунікативної і організаторської компетентності педагога, що дозволяє використовувати індивідуальні здібності, знання, інтелект [10, с.22-28].

Аналізуючи основні вимоги, що висуваються до викладача, Н. Багдасарьян відзначає, що викладач винен:

- бути спокійним і урівноваженим, життєрадісним і терплячим;
- мати свій індивідуальний стиль і намагатися, щоб одна лекція не була схожою на іншу;
- виробляти красивий голос і не збуджуватися надмірно від свого предмета;
- своєчасно виявляти відчуття гумору, одягатися із смаком;
- іноді відхилятися від теми, перериваючи її цікавими фактами;
- питати думку студентів про заняття;

- думати про кількість того, що задається [11, с.28-32].

До педагогічних методів належать:

- роз'яснення-переконання;
- позитивний приклад і демонстрація позитивної моделі поведінки;
- створення проблемних ситуацій, ситуацій успіху, аналіз конфліктів; моделей, стилів поведінки, демократичний діалог, змагання;
- ролеві ділові ігри;
- колективні творчі справи;
- психологічні тренінги як форми культурної ідентифікації.

Впровадження інноваційних інформаційних технологій видозмінюють освітні процеси, відкриваючи широкі перспективи і нові можливості. Електронні підручники, комп'ютерні програми самонавчання, інтерактивні ділові ігри, дистанційні форми навчання, віртуальне спілкування, побудова каналів, портів, трансляції дозволяють використовувати величезну кількість інформації; скористатися отриманими знаннями, застосувати їх для досягнення мети в навчальному процесі, практичній діяльності, доповнивши їх особистісно-ціннісним сенсом – завдання вищої школи [13, с.13-14].

Мета, яка ставиться перед сучасною системою освіти, - формування високоосвіченої, вільної і духовної особи, яка динамічно розвивається, здатної до самовизначення, самоосвіти, саморегуляції і самоактуалізації в світі. К. Манхейм стверджує, що «кінцевою винятковою метою освіти є виховання вільної особи шляхом безперешкодного розвитку внутрішніх якостей, направлених на задоволення конкретних цілей, що досягаються в даній конкретній системі» [14, с.464].

Педагогічне завдання – навчити студента пізнавати, навчатися, самореалізуватися в соціально-професійному просторі. Сучасному викладачеві, наприклад, технічного, економічного вузу разом з фундаментальними і глибокими знаннями свого предмета необхідні психологічні і педагогічні знання. Викладач повинен розуміти основні теоретико-педагогічні проблеми, володіти педагогічними технологіями: не тільки передавати знання і наукову інформацію, але і сприяти самостійному засвоєнню знань, науковій творчості, формуванню компетенцій у студентів.

Педагогіка, слідом за соціально-економічними змінами сучасного суспільства, припускає формування нового підходу до освіти, що ґрунтується на компетентнісному підході і створенні нової моделі

випускника ВНЗ, з метою пристосування індивідів до нових реалій, передбачаючи власний розвиток і соціальну затребуваність.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Проблема проектування педагогічної взаємодії гостро стоїть перед психолого-педагогічною наукою в світлі інноваційного підходу до освітнього процесу, який на сучасному етапі розвитку вітчизняної вищої освіти включає нові інтенсивні, активізуючі, індивідуально-адаптовані освітні технології, що розробляються сучасними ученими-педагогами. Якість підготовки фахівця залежить не тільки від отриманих знань, але і від набутих практичних навиків.

У зв'язку зі змінами в соціальній, економічній, політичній сферах, формуванням єдиного освітнього процесу виникла необхідність реформації вищої освіти. При оволодінні спеціальними знаннями, уміннями, навиками поряд зі студентом повинні бути професіонал-педагог, який володіє такими якостями як висока професійна підготовка, знання суміжних спеціальностей, організаторські здібності, схильність до науково-дослідної діяльності, володіння загальнолюдською і професійною культурою. Даних якостей педагог набуває в процесі професійної діяльності, а також підвищуючи кваліфікацію шляхом самоосвіти протягом всього життя.

Компетентність в аспекті педагогічного професіоналізму відображає індивідуальні здібності педагога: здатність легко і швидко опановувати новими затребуваними способами діяльності, успішно виконувати професійні обов'язки. Професійна компетентність складається не тільки із суми накопичених знань, але і здібності використання і застосування їх в реальній педагогічній практиці. Компетентними є не просто особи, що володіють знаннями і досвідом в якому-небудь виді педагогічної діяльності, а ті, хто здатний ухвалювати ефективні рішення, розробляти і упроваджувати нові педагогічні технології в світлі інноваційного підходу в освіті.

Педагог-професіонал, що володіє професійними уміннями і навиками, зобов'язаний опановувати інноваційними педагогічними технологіями, методами діагностики рівня розвитку особи, тестування досягнень, прогнозування результатів освіти, життєвого проектування студентської молоді, виявляти організаторсько-комунікативні здібності, активно використовувати інформаційні технології.

Литература

1. Коган Е.Я., Посталюк Н.Ю. Новая организация образовательных ресурсов высшей школы: ответ на вызовы современной экономики / Е.Я.Коган, Н.Ю.Посталюк // Высшее образование сегодня. – 2008. - №6. – С.8-12.
2. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика. Учебник для вузов – СПб.: Питер, 2001. – 304 с. – (Серия «Учебник нового века»)
3. Покровский Н.Е. Побочный продукт глобализации: университеты перед лицом радикальных изменений // ОНС «Наука», 2005. - №4. - С.151-152.
4. ЮНЕСКО об информационном обществе: Основные документы и материалы. СПб Российская нац. б-ка. 2004. – 120 с.
5. Борулава М.Н. Менеджмент в образовании. – М.: «Совершенство», 1998.-128с.
6. Татур Ю.Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста // Высшее образование сегодня. – 2004. - №3. – С.20-26.
7. Жук О.Л. Педагогика. Практикум на основе компетентностного подхода: учеб.пособие / О.Л.Жук, С.Н.Сиренко; под общ.ред. О.Л.Жук. – Минск, 2007. – 192с.
8. Гершунский Б.С. Философия образования. – М., 1998. – С.3.
9. Барабанщиков А.В. Проблемы педагогической культуры преподавателей вузов (К вопросу о сущности педагогической культуры) // Советская педагогика. – 1981. - №1. – С.71-77.
10. Тестов В.А. Некоторые методологические проблемы определения качества образования // Педагогика. – 2008. - №4. – С. 22-28.
11. Багдасерьян Н. Кто встанет за кафедру завтра? // Высшее образование в России. – 2006. - №6. – С.28-32.
12. Анастаси А. Психологическое тестирование: пер. с англ. - М.: Педагогика, 1982. – Т. 1. - 318 с.
13. Гринберг А.С. Информационная педагогика социальных технологий. // Выш. шк. - 2006. - №4. - С.13-14.
14. Манхейм К. Диагноз нашего времени /пер.с нем. и англ. М., 1994, 464 с.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Шевченко Г.П.

ВПЛИВ СТРЕСУ ТА ЮСТРЕСУ НА РІВЕНЬ ЗДОРОВ'Я НАВЧАЮЧИХ ТА ЇХ ПРОФІЛАКТИКА

О.В. Приходченко

Стаття присвячена впливу стресу та юстресу та рівень здоров'я навчаючих та їхній профілактиці.

Стаття посвячена впливу стресса и юстресса на уровень здоровья учащихся и их профилактики.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

Глобальні зміни, що відбуваються сьогодні в суспільстві, в сучасному просторово-часовому континуумі, суттєво впливають і на стан здоров'я людей. Високий темп ритму життя, невпевненість у завтрашньому дні вимагає великих затрат енергії, сил, нервової напруги, психологічного навантаження, що тягне за собою стресові стани всеоб'ємлючої людської складності. Половинчатість та нещирість згубні. Народженому на землі треба висловитися – і з найбільшою силою, з великою правдою, з можливою повнотою. Актуалізує проблему існуюча криза, яка тільки загострює нервові захворювання і тягне за собою наростаючі симптоми тривожності, депресії тощо, провокує функціональні порушення інших органів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор

Вивченням ключових, основополагаючих категорій «стрес» та «юстрес» займалися Ф.Є. Василюк, В.П. Казмиренко, Я.І. Глинський, А.В. Кемринська, Л.Г. Смолянський, Л.І. Анциферова, Т.М. Титаренко, Є.А. Вербан, О.Г. Злобіна, В.А. Тихонович тощо [1–7].